

CZĘŚĆ 3

Biogramy wybranych przedsiębiorców z elity ekonomicznej burżuazji przemysłowej Królestwa Polskiego początku XX w.

Biogramy przygotowano według schematu obejmującego następujące działy: wykształcenie, działalność gospodarcza, działalność społeczna, rodzina, pochówek, odznaczenia. Były one uzupełniane w miarę dostępnych informacji, w niektórych przypadkach pewne z tak wyodrębnionych działów nie pojawiają się wcale ze względu na brak wiedzy o danym wymiarze życia przedsiębiorcy. Zarysowała się nam bowiem bardzo wyraźnie współczesna skąpość informacji w przypadku spuścizny wielu przedsiębiorców, szczególnie tych spoza pierwszej dziesiątki czy dwudziestki naszej listy. Wydaje się to również być socjologicznie ciekawym zjawiskiem, uwidocznia się zwłaszcza dość wyraźny kontrast pomiędzy dużo większym zasobem dostępnej wiedzy o członkach rodzin ziemiańskich a szczególnie arystokratycznych. Może też uzasadniać posługiwanie się w kontekście spuścizny tego środowiska metaforą Atlantydy, zarówno w wymiarze jego wkładu do kultury i sztuki (Kacprzak 2012), jak i polityki (Jaszcuk 1999). Następnie pod każdym biogramem umieściliśmy podstawowe odnośniki i wybrane źródła odnoszące się do danej osoby i ewentualnie jej rodziny i/lub głównych przedsiębiorstw. Obejmują one zawsze link do danych w bazie wielcy.pl i – jeśli takowe są – do subbazy Nekrologia oraz artykułu w Wikipedii. Na zakończenie biogramu podano dane o przedsiębiorstwach, w których pojawiał się dany przedsiębiorca, wyekstrahowane z ksiąg adresowych przemysłu fabrycznego w Królestwie Polskim.

Przy opracowaniu biogramów korzystaliśmy w pierwszej kolejności z *Polskiego słownika biograficznego* (PSB), następnie z innych kompendiów: Kazimierza Reychmana *Szkiców genealogicznych* (Reychman 1936), znanej pracy Stanisława Łoży *Rodziny polskie pochodzenia cudzoziemskiego osiadłe w Warszawie i okolicach* (Łoża 1932–1935), słownika biograficznego autorstwa Andrzeja Kempy i Marka Szukalaka pt. *Żydzi dawnej Łodzi* (Kempa, Szukalak 2001), Wojciecha Morawskiego *Słownika historycznego bankowości polskiej do 1939 roku* (Morawski 1998), monografii Stefana Pytłasa o łódzkiej burżuazji (Pytłas 1994), książki Mateusza Miesesa *Z rodu żydowskiego* (Mieses 1991), pracy Leszka Skrzydło *Rody nie tylko*

fabrykanckie (Skrzydło 2007), *Księgi fabryk Łodzi* Jacka Kusińskiego, Ryszarda Bonisławskiego i Macieja Janika (Kusiński, Bonisławski, Janik 2009), *Łodzian* Marka Budziarka (Budziarek 2000), *Jerzego Jarosa Słownika historycznego kopalń węgla na ziemiach polskich* (Jaros 1984), słownika biograficznego Czesława Brzozy i Kamila Stepana *Posłowie polscy w parlamencie rosyjskim 1906–1917* (Brzoza, Stepan 2001), opracowań Krzysztofa Stefańskiego na temat Łodzi (Stefański 2009; 2014), książki Marcina Schirmera o słynnych rodach (Schirmer 2019), a także wielu prac Ryszarda Kołodziejczyka i Wiesława Pusia na czele z książką *Żydzi w Łodzi w latach zaborów 1793–1914* (Puś 2001) oraz innych opracowań wymienionych pod biogramami lub cytowanych w części pierwszej naszej książki.

Uwzględniono następujące osoby: 1. Fryderyk Abel, 2. Ludwik Albrecht, 3. Karol Bartke, 4. Izidor Baruch, 5. Karol Bennich, 6. Jan Bersohn, 7. Karol Bevensee, 8. Alfred Biederman, 9. Henryk Bloch, 10. Jan Blunck, 11. Maurycy Borman, 12. Alfred Briggs, 13. Konstanty Broel-Plater, 14. Stanisław Ciechanowski, 15. Feliks Czacki, 16. Samuel Czamański, 17. Kazimierz Czarnowski, 18. Adolf Daab, 19. Adolf Daube jun., 20. Heinrich Dietel, 21. Karol Dittrich, 22. Aleksander Drucki-Lubecki, 23. Karol Rajmund Eisert, 24. Teodor Ender, 25. Mieczysław Epstein, 26. Teodor Finster, 27. Wilhelm Fitzner, 28. Henryk Fuks, 29. Oskar Fürstenwald, 30. Józef Gampe jun., 31. Aleksander Gerlicz, 32. Eugeniusz Geyer, 33. Herman Ginsberg, 34. Jadwiga Gostomska, 35. Władysław Gostyński, 36. Kazimierz Granzow, 37. Henryk Grohman, 38. Emil Haebler, 39. August Härtig, 40. Juliusz Heinzel, 41. Edward Herbst, 42. Jakub Hertz, 43. Teodor Holder-Egger, 44. Albert Horn, 45. Ignacy Humnicki, 46. Zygmunt Jarociński, 47. Maksymilian Kernbaum, 48. Juliusz Kindermann, 49. Władysław Marian Kiślański, 50. Jan Kleniewski, 51. Johann Kohn, 52. Markus Kohn, 53. Edward Kosiński, 54. Józef Kościelski, 55. Leopold Kronenberg, 56. Julian Krusche, 57. Juliusz Kunitzer, 58. Wacław Kuszell, 59. Stanisław Landau, 60. Aleksander Landsberg, 61. Hilary Landsberg, 62. Ernest Leonhardt, 63. Stanisław Lorentz, 64. Zdzisław Lubomirski, 65. Stanisław Łubieński, 66. Karol Machlejd, 67. Henryk Markusfeld, 68. Karol Martens, 69. Ludwik Meyer, 70. Aleksander Moes, 71. Edward Natanson, 72. Józef Eryk Natanson, 73. Szymon Neuman, 74. Wincenty Norblin de la Gourdain, 75. Władysław Nowca, 76. Bronisław Oderfeld, 77. Adam Osser, 78. Stanisław Pfeiffer, 79. Maurycy Piesch, 80. Stanisław Plater-Zyberk, 81. Tadeusz Plater-Zyberk, 82. Tadeusz Popowski, 83. Maurycy Poznański, 84. Maciej Radziwiłł, 85. Franciszek Ramisch, 86. Emil Repphan, 87. Zygmunt Richter, 88. Antoni Riesenkauff, 89. Michał Romanow, 90. Adam Ronikier, 91. Szaja Rosenblatt, 92. Edward Rulikowski, 93. Karol Scheibler, 94. Mieczysław Silberstein, 95. Stanisław Skarbiński, 96. Gotfryd Steigert, 97. Teodor Steigert, 98. Lucjan Suski, 99. Jan Szlenkier, 100. Aleksander Szwece, 101. Michał Szweyger, 102. Maksymilian Szyffer, 103. Juliusz Tarnowski, 104. Stefan Tąkiel, 105. Aleksander Temler, 106. Julian Tołłoczko, 107. Wilhelm Wellisch, 108. Piotr Wertheim, 109. Piotr Westen, 110. Władysław Wielopolski, 111. Zygmunt Wielopolski, 112. Mosze Wiener, 113. Ignacy Wilski, 114. Jan Witwicki, 115. Jakub

Wojdysławski, 116. Antoni Wolff, 117. Hugo Wulfsohn, 118. Henryk Zachert Runicki, 119. Andrzej Zamoyski, 120. August Adam Zamoyski, 121. Maurycy Zamoyski, 122. Bolesław Zieliński, 123. Władysław Zieliński.

Abel Fryderyk (ur. 1849 w Nowosolnej) – fabrykant.

Działalność gospodarcza: Fryderyk Abel uruchomił ręczną tkalnię wyrobów wełnianych w Łodzi w 1877 r. W 1894 r. przedsiębiorstwo składało się z przędzalni, tkalni, apretury i farbiarni. Na początku XX w. firma miała obrót w wysokości miliona rubli. W 1905 r. sąd w Piotrkowie ogłosił niewypłacalność firmy. W 1920 r. rodzina Ablów sprzedała obiekty fabryczne, nowi właściciele podnajmowali tkalnie innym przedsiębiorcom (w latach 1918–1939 mieściły się tu dziewiarnie i pończoszarnie). W czasie II wojny światowej w kompleksie fabrycznym mieścił się hitlerowski obóz przesiedleńczy dla ludności polskiej. W PRL tereny fabryczne trafiły pod zarząd Polskiego Monopolu Tytoniowego, potem Uniwersytetu Łódzkiego. W III RP w głównym budynku kompleksu fabrycznego mieści się Ośrodek Profilaktyki i Rehabilitacji „Creator”. Fryderyk Abel był także właścicielem tkalni „A. Bornstein” w Łodzi (1911).

Rodzina: Fryderyk Abel był synem Fryderyka Abła sen. (ur. 1808), rolnika, i Krystyny Frank (1812). Żoną Fryderyka Abła była Karolina Jäckel (1850). Ich synem był Teodor Abel – według niektórych źródeł chodzi o znanego socjologa polskiego i amerykańskiego, ur. w 1896 r. w Łodzi.

Odnośniki i wybrane źródła: <https://www.sejm-wielki.pl/b/sw.1274352>; *Dawna fabryka Fryderyka Abła – ulica Kopernika i Milscha*, 16 XII 2015, <https://baedekerlodz.blogspot.com/2015/12/dawna-fabryka-fryderyka-abla-ulica.html> (dostęp: 6 XI 2025); *Ulica Piotrkowska 31*, <https://piotrkowska-nr.pl/ulica-piotrkowska-31> (dostęp: 6 XI 2025); *Spis przedsiębiorców związanych z ulicą Piotrkowską 1824–1939*, <https://piotrkowska-nr.pl/przedsiębiorcy> (dostęp: 6 XI 2025); dane z ksiąg adresowych przemysłu fabrycznego w Królestwie Polskim.

Firma: Abel F. manufaktura wełniana, tkalnia

Rola w firmie: imiennik (1904–1906), dyrektor techniczny (1905–1906).

Dane adresowe firmy: m. Łódź, ul. Milsza 57 – 1904; adres fabryki: m. Łódź, ul. Milsza 55 – 1905, 1906; adres zarządu: m. Łódź, ul. Południowa 11 – 1905, 1906.

Dane finansowe firmy: produkcja roczna: 450 000 rubli – 1904; przybliżony obrót roczny: 1 mln rubli – 1905, 1906.

Spotkani w firmie: Teodor Abel, Bayer.

Firma: Bornstein A. tkalnia mechaniczna

Rola w firmie: właściciel (1911).

Dane adresowe firmy: m. Łódź, ul. Milsza 55 – 1911.

Spotkani w firmie: A. Bornstein, Bomstein.

Albrecht Ludwik (ur. 3 VII 1853 w Łodzi, zm. 9 IV 1919 w Warszawie) – przemysłowiec.

Wykształcenie: zdobył fach majstra tkackiego.

Działalność gospodarcza: W 1878 r. Juliusz Albrecht razem z Józefem Gampe założył fabrykę produkującą materiały bawełniane w Łodzi. W 1894 r. wspólnicy uruchomili trzypiętrową przędzalnię bawełny i tkalnię. Firma „Gampe i Albrecht” (przekształcona w Towarzystwo Akcyjne od 1913 r.) dysponowało kapitałem zakładowym w wysokości 1,75 mln rubli. W okresie koniunktury zatrudniała 1200 robotników. Po śmierci Juliusza Albrechta i Józefa Gampe firmą kierowali ich synowie – Ludwik Albrecht i Karol Gampe. Firma miała własne składy w Petersburgu, Odessie i Rostowie. W czasie I wojny światowej jej kondycja mocno podupadła, w 1918 r. wznowiła produkcję m.in. tkanin bawełnianych i przędzy bawełniane. Kierownictwo firmy zmieniło się – prezesem był Adolf Laube, dyrektorem – Leon Albrecht. Firma negatywnie doświadczyła dekonunktury kryzysu lat 30. Zmieniono wówczas jego nazwę z Towarzystwa Akcyjnego Manufaktury Bawełnianej Gampe i Albrecht na Manufakturę Bawełnianą Gampe i Albrecht. W czasie okupacji fabryka produkowała na potrzeby niemieckie, w PRL została połączona z dawną fabryką Hoffrichtera i nazwana Państwowe Zakłady Przemysłu Bawełnianego im. Stanisława Kunickiego. Współcześnie dawne budynki fabryki wyburzono.

Rodzina: Ludwik był synem Karola Juliusza (ur. 1830 w Konstantynowie Łódzkim, zm. 1890 w Łodzi) i Julianny Zackert (1834–1853), która zmarła rok po ślubie. Jego ojciec Karol miał też drugą żonę Ludwikę Beutler. Dziadkami Ludwika (a więc rodzicami Karola Juliusza Albrechta) byli Fryderyk Albrecht, mistrz murarski, oraz Anna Krystyna Mobus. Ludwik ożenił się z Marią Eisert, córką Karola Eiserta. Ich synem był Leon Juliusz Albrecht (ur. 1901 w Łodzi, zm. 1940 w Smoleńsku). Był absolwentem Gimnazjum im. Mikołaja Kopernika w Warszawie i Wydziału Prawa Uniwersytetu Poznańskiego (1923). Został dyrektorem rodzinnej fabryki. Zamordowany przez NKWD jako polski oficer w ramach tzw. masakry katyńskiej.

Odnosińniki i wybrane źródła: <https://www.sejm-wielki.pl/b/sw.1272295>; *Aleja Politechniki 3/5 i Sukcesja... po Juliuszu Albrechcie i jego spadkobiercach*, 7 XII 2015, <https://baedekerlodz.blogspot.com/2015/12/aleja-politechniki-35-i-sukcesja-po.html> (dostęp: 6 XI 2025); *Ulica Piotrkowska 194*, <https://piotrkowska-nr.pl/ulica-piotrkowska-194> (dostęp: 6 XI 2025); Rynkowska 1970.

Firma: Gampe J. i Albrecht J. fabryka kortów bawełnianych

Rola w firmie: imiennik (1904–1905).

Dane adresowe firmy: m. Łódź, ul. Piotrkowska 208/210 i Kątna 875 – 1904.

Dane finansowe firmy: produkcja roczna: 1 352 900 rubli – 1904; przybliżony obrót roczny: 800 000 rubli – 1905.

Spotkani w firmie: J. Gampe.

Firma: Gampe i Albrecht | Gampe J. i Albrecht J. fabryka wyrobów bawełnianych, manufaktura bawełniana

Rola w firmie: imiennik (1907–1908, 1910–1911).

Dane adresowe firmy: m. Łódź, ul. Piotrkowska 208/210 – 1907–1911.

Dane finansowe firmy: przybliżony obrót roczny: 800 000 rubli – 1907, 1908; 1 500 000 rubli – 1910, 1911.

Bartke Karol (ur. 1851, zm. 29 X 1921 w Tomaszowie Mazowieckim) – fabrykant.

Działalność gospodarcza: Karol Bartke nabył pod koniec XIX w. Tomaszowską Fabrykę Filców Technicznych, której początki sięgają 1827 r., kiedy Antoni hr. Ostrowski, właściciel osady Tomaszów na Mazowszu, wybudował fabrykę z przędzalnią wełny zgrzebnej o nazwie „Batawia”. Antoni Ostrowski wydzierżawił fabrykę sukiennikom przybyłym z Niemiec – Beniaminowi Hütmanowi i Franciszkowi Dantine, którzy zainstalowali w fabryce m.in. apreturę oraz krosna tkackie produkujące sukna i korthy. Rozwój przemysłowy Tomaszowa był częścią opracowanego przez Antoniego Ostrowskiego statutu Tomaszowskiej Kompanii Fabryczno-Handlowej i Tomaszowskiej Rosyjsko-Chińskiej Kompanii, wspieranego przez prezesa Banku Polskiego Ludwika hr. Jelskiego, który ustanowił w Tomaszowie filię banku. W 1828 r. wartość produkcji przemysłu w Tomaszowie wynosiła ok. 3,5 mld zł, co stanowiło 7,74% wartości wyprodukowanych tkanin wełnianych Królestwa Polskiego. Produkty fabryk tomaszowskich były wysyłane zarówno na rynki Królestwa Polskiego, jak również rosyjskie. Za udział w powstaniu listopadowym Antoni Ostrowski utracił swoje dobra, w tym fabrykę. Władze carskie wydzierżawiły fabrykę Wilhelmowi Blachmannowi. Od 1848 r. fabryka stanowiła własność Adolfa Elbel i Karola Schlieff, którzy wprowadzili w „Batawii” napęd parowy. Kolejnym właścicielem fabryki został Karol Bartke, który był również członkiem zarządu Tomaszowskiej Fabryki Sztucznego Jedwabiu. „Batawia” zbankrutowała w okresie Wielkiego Kryzysu przełomu lat 20. i 30. XX w. W 1935 r. spółka Lüderit i Müller – Fabryka Filców i Tkanin Technicznych Towarzystwo Akcyjne kupiła fabrykę na licytacji. Spółka zatrudniała ok. 100 robotników. W okresie II wojny światowej produkowała na potrzeby armii niemieckiej. Po 1945 r. stała się własnością państwa, funkcjonując pod nazwą Tomaszowska Fabryka Filców Technicznych. W 2007 r. spółka państwowa została przekształcona w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością i kontynuuje działalność produkcyjną.

Działalność społeczna: Karol Bartke był prezesem Tomaszowskiej Ochotniczej Straży Ogniowej.

Pochówek: na cmentarzu ewangelickim w Tomaszowie Mazowieckim.

Odnosińki i wybrane źródła: <https://www.sejm-wielki.pl/b/n.176413>; <https://wielcy.pl/nekrologia/176413>; *Pasaże Pamięci. Miasto-Fabryka. Wirtualna wystawa „Miasto-Fabryka poświęcona wybranym fabrykom i fabrykantom Tomaszowa Mazowieckiego przełomu XIX/XX w.”*, <https://pasazepamieci.pl/pl/miasto-fabryka/> (dostęp: 6 XI 2025); *50 Jubileusz Tomaszowskiej Ochotniczej Straży Ogniowej 1877–21 VIII 1927*, https://bc.wbp.lodz.pl/Content/49113/50_jubileusz_Tomaszowskiej_Ochotniczej_Strazy_Ogniowej1877_1927_syg5_614_84PRa.pdf (dostęp: 6 XI 2025); J. Dębiec, *Wczoraj*

i dziś. Kamienica z tradycjami, czyli o historii rodziny Knothów, 11 III 2012, <https://tomaszowmazowiecki.naszemiasto.pl/wczoraj-i-dzis-kamienica-z-tradycjami-czyli-o-historii/ar/c13-1312767> (dostęp: 6 XI 2025); dane z ksiąg adresowych przemysłu fabrycznego w Królestwie Polskim.

Firma: Bartke Karol fabryka sukna, tkalnia wełny, tkalnia wełny, apretura i farbiarnia

Rola w firmie: imiennik (1904–1908, 1910–1911).

Dane adresowe firmy: gub. piotrkowska, m. Tomaszów Mazowiecki – 1904–1911.

Dane finansowe firmy: produkcja roczna: 300 000 rubli – 1905; przybliżony obrót roczny: 800 000 rubli – 1911; roczna produkcja: 157 200 rubli – 1904; 300 000 rubli – 1906, 1907, 1908, 1910.

Baruch Izydor (Izaak) (ur. 1858 w Działoszynie, zm. VII 1912 w Pabianicach) – fabrykant.

Działalność gospodarcza: W 1862 r. Majer Baruch, August Baruch i Izydor (Icek) Baruch założyli spółkę przemysłowo-handlową pod nazwą „Bracia Baruch”. Do końca lat 60. XIX w. lokalizacja ich manufaktur tkackich była rozproszona w Pabianicach i w Łodzi, w końcu wspólnicy wybrali Pabianice dla kontynuowania swojej działalności. Pierwsza fabryka braci Baruchów posiadała 140 krosien, zatrudnionych było 152 robotników. W latach 70. XIX w. fabrykę systematycznie rozbudowywano, w 1872 r. w powiększonym o jedno piętro budynku fabrycznym uruchomiono tkalnię zmechanizowaną, produkującą tkaniny wełniane i półwełniane, 2 lata później produkowano towary bawełniane. W 1875 r. fabryka była wyposażona w 100 krosien mechanicznych i 60 ręcznych, zatrudniano 236 robotników. Spółka miała składy w Warszawie i Łodzi, kierowała także częścią produkcji do Rosji. W spółce występował podział pracy między udziałowcami – sprawami techniczno-produkcyjnymi zajmował się Majer Baruch, August Baruch prowadził zakup półfabrykatów i sprzedawał gotowe wyroby w składzie łódzkim oraz zajmował się księgami handlowymi, Izydor Baruch organizował zbytnie produkcji poza Łodzią. W 1876 r. w tkalni wybuchł pożar, niszcząc część fabryki. W miejscu pogorzeliska wybudowano nowy obiekt fabryczny. W 1879 r. rozpoczęto budowę trzypiętrowego składu towarów i apretury, w 1880 r. tkalni i farbiarni, w 1881 r. laboratorium. W 1879 r. firma Baruchów posiadała 200 krosien i zatrudniała 382 robotników, rozszerzono też portfolio firmy o ciężkie tkaniny bawełniane. W latach 80. XIX w. spółka braci Baruch była trzecią największą firmą przemysłową w Pabianicach. Pod koniec tej dekady bracia zbudowali bliźniaczną i zakład ręcznej produkcji drukowanych chustek perkalowych i wełnianych. Po śmierci Majera Barucha (1886) nadzór techniczno-produkcyjny nad fabryką przejął Izydor Baruch. W 1898 r. powołano Towarzystwo Akcyjne Manufaktur Bracia Baruch. Założenie spółki poprzedziła informacja o projektowanej linii kolejowej przechodzącej przez Pabianice. W 1900 r. firma zbankrutowała (większość kapitału obrotowego firmy zostało ulokowane w towarach i spółka straciła płynność finansową) i została

ostatecznie zlikwidowana w 1904 r. Bracia Baruchowie kontynuowali działalność na mniejszą skalę, m.in. wynajmując obiekty fabryczne (Izydor Baruch był właścicielem zakładu produkującego materiały wełniane i półwełniane). Część obiektów fabrycznych przejęła założona w 1924 r. Fabryka WYROBÓW WŁÓKIENNICZYCH Antoni Jankowski i Ska, specjalizująca się w produkcji środków opatrunkowych. Inne obiekty od członków rodziny Baruchów dzierżawiła spółka „O. Krusche i Ender” (od 1907). W 1923 r. część nieruchomości dawnej fabryki kupiła spółka akcyjna „Farbiarnia i Wykończalnia Dobrzyńka”. Po II wojnie światowej w budynkach fabryki mieścili się zakłady przemysłu wełnianego „Pawelana”. Andrzej Wajda umieścił plan zdjęciowy *Ziemi obiecanej* w obiektach pofabrycznych braci Baruchów. W III RP w głównym budynku pofabrycznym powstał czterogwiazdkowy hotel i centrum konferencyjne Fabryka Wełny.

Rodzina: Izydor Baruch ożenił się z Anną z d. Kaufman. Ojcem Izydora Barucha był Mojżesz Baruch (ur. 1813), członek Zgromadzenia Tkackiego w Pabianicach (1850), koordynator sieci podwykonawców tkaczy-chałupników, którym dostarczał przędzę. Firma Mojżesza Barucha działała do początku lat 60. XIX w. Mojżesz Baruch miał poza Izydorem jeszcze 4 synów. Najstarszy, Majer Baruch (1836–1886) był fabrykantem w Pabianicach, członkiem deputacji handlowej Pabianic od 1868 r., jego żoną była Rozalia (Rejsla) Gliksman, córka zamożnego kupca z Turku. Synem Majera Barucha był też Maksymilian Baruch (1861–1933), adwokat, przewodniczący Wydziału Cywilnego Sądu Okręgowego w Warszawie (1919–1921), kustosz Archiwum Akt Dawnych w Warszawie (od 1916), członek Towarzystwa Miłośników Historii w Warszawie i Towarzystwa Naukowego w Warszawie. Wcześniej Maksymilian Baruch ukończył gimnazjum w Piotrkowie Trybunalskim, następnie podjął studia medyczne na Cieszkowskim Uniwersytecie Warszawskim, z których szybko zrezygnował i rozpoczął studia prawnicze, ukończone w 1887 r. Aplikację odbył w Sadzie Okręgowym w Piotrkowie Trybunalskim, a następnie przeniósł się do Łodzi, gdzie otworzył własną kancelarię, by ok. 1898 r. przenieść się do Warszawy. Drugim synem Mojżesza Barucha był August (Aron) Baruch (1837–1905), członek zarządu Wielkiej Synagogi w Łodzi, komitetu nadzorczego Towarzystwa Kredytowego Miejskiego, Sekcji Pielęgnowania Chorych „Bikur Cholim” Łódzkiego Żydowskiego Towarzystwa Dobroczynności i Gminy Żydowskiej. Trzecim synem Mojżesza Barucha był Zelig Baruch (ur. 1850), a czwartym – Tadeusz (Dawid) Baruch.

Pochówek: na cmentarzu żydowskim w Pabianicach.

Odnosińki i wybrane źródła: <https://www.sejm-wielki.pl/b/n.85269>; <https://wielcy.pl/nekrologia/85269>; Badziak 1992; *Hotel „Fabryka Wełny” w Pabianicach. Nowe życie Fabryki rodziny Baruchów*, 1 VI 2017, <https://baedekerlodz.blogspot.com/2017/06/hotel-fabryka-weny-w-pabianicach-nowe.html> (dostęp: 6 XI 2025); *Poczet fabrykantów*, <https://um.pabianice.pl/artukul/110/158/poczet-fabrykantow> (dostęp: 6 XI 2025); dane z ksiąg adresowych przemysłu fabrycznego w Królestwie Polskim.

Firma: Baruch Bracia towarzystwo akcyjne zakładów przemysłowych

Rola w firmie: imiennik (1904–1906), dyrektor (1904–1906).

Dane adresowe firmy: adres pocztowy: gub. piotkowska, m. Pabianice – 1904, 1905, 1906.

Dane finansowe firmy: kapitał zakładowy: 1 mln rubli – 1904, 1905, 1906; produkcja roczna: 342 375 rubli – 1904.

Spotkani w firmie: Tadeusz Baruch.

Firma: Baruch Izidor fabryka wyrobów wełnianych i półwełnianych

Rola w firmie: imiennik.

Dane adresowe firmy: gub. piotrkowska, m. Pabianice – 1911.

Dane finansowe firmy: przybliżony obrót roczny: 140 000 rubli – 1911.

Bennich Karol August (ur. 8 IV 1842 w Łodzi, zm. 11 X 1905 w Łodzi) – przemysłowiec.

Działalność gospodarcza: Karol Bennich założył tkalnię ręczną i przędzalnię wyrobów wełnianych w Łodzi w 1865 r. W latach 70. i 80. XIX w. systematycznie rozbudowywał swój zakład (m.in. założył kantor i skład fabryczny). W latach 90. XIX w. wybudował mechaniczną przędzalnię i tkalnię. W 1896 r. w jego fabryce pracowało 250 robotników. W 1900 r. firmę przekształcono w Towarzystwo Akcyjne Manufaktury Wełnianej Karola Bennicha z kapitałem 1,5 mln rubli. Na początku XX w. fabryka zatrudniała 1200 robotników i miała roczne obroty w wysokości 4 mln rubli.

Po śmierci Karola Bennicha spółką kierowali jego synowie: Gustaw, Emil, Reinhardt, Oskar i Karol jun. W 1905 r. właściciele produkcję przenieśli do nowej fabryki, gdzie znajdowały się m.in. przędzalnia wełny, farbiarnia, tkalnia i wykończalnia. Po I wojnie światowej spółka popadła w kłopoty finansowe, Bennichowie wynajmowali budynki fabryczne różnym firmom. W 1935 r. ostatecznie firma zbankrutowała. W PRL w starych budynkach fabryki przy ul. Wólczańskiej utworzono Zakłady Przemysłu Dziewiarskiego im. Emilii Plater, później ZPDz „Lido”. W III RP budynki fabryczne wykorzystywane są przez różne firmy handlowe i produkcyjne. Większy zakład przy ul. Łąkowej 11 w okresie okupacji hitlerowskiej przystosowano do produkcji lamp elektrycznych, którą prowadzono z wykorzystaniem małoletnich robotników przymusowych. Przed końcem wojny wyposażenie Niemcy wywieźli na Zachód. Po 1945 r. utworzono tam Zakład Wyrobów Wełnianych im. M. Kasprzaka. Od 1993 r. budynki dostosowano do celów biurowych i wystawienniczych.

Działalność społeczna: Karol Bennich był członkiem komitetu budowy kościoła luterańskiego św. Jana w Łodzi.

Rodzina: Karol Bennich był synem Florentyny z d. Wagner (ur. 1822) i tkacza Augusta Bennicha (1820–1853), którego ojciec, a dziad Karola Bennicha – Krystian Bennich – przybył do Łodzi z Saksonii w latach 30. XIX w. Żoną Karola Bennicha była Augusta Dems (ur. 1844).

Odnośniki i wybrane źródła: <https://www.sejm-wielki.pl/b/sw.1271685>; https://pl.wikipedia.org/wiki/Karol_Bennich; *Mural reklamowy Zakładów Przemysłu Dziewiarskiego „Lido”*, 3 X 2014, <https://baedekerlodz.blogspot.com/2014/10/mural-reklamowy-zakadow-przemysu.html> (dostęp: 6 XI 2025); *„Pałac Pod Ptasimi Głowami” – Dom*

Reinhardta Bennicha, 15 II 2015, <https://baedekerlodz.blogspot.com/2015/02/paac-pod-ptasimi-gowami-dom-reinhardta.html> (dostęp: 6 XI 2025); Bonisławski 2020; *Ulica Piotrkowska 108*, <https://piotrkowska-nr.pl/ulica-piotrkowska-108> (dostęp: 6 XI 2025); dane z ksiąg adresowych przemysłu fabrycznego w Królestwie Polskim.

Firma: Bennich Karol towarzystwo akcyjne wełnianej manufaktury

Rola w firmie: imiennik (1904–1908, 1910–1911), dyrektor zarządzający (1905–1906).

Dane adresowe firmy: m. Łódź, ul. Wólczańska 66 – 1904; adres fabryki: m. Łódź, ul. Wólczańska 66 i ul. Łąkowa 11 – 1905, 1906; adres fabryki: m. Łódź, ul. Wólczańska 66, ul. Łąkowa 11 i ul. Piotrkowska 105 – 1907–1911; adres zarządu: m. Łódź, ul. Piotrkowska 105 – 1905–1911.

Dane finansowe firmy: kapitał zakładowy: 1 500 000 rubli – 1905–1911; produkcja roczna: 1 096 900 rubli – 1904; przybliżony obrót roczny: 2 500 000 rubli – 1905, 1906; 4 mln rubli – 1907–1911.

Spotkani w firmie: Emil Bennich, Gustaw Bennich, Reinhardt Bennich.

Bersohn Jan (ur. 3 IX 1829 w Warszawie, zm. 24 IX 1913 w Warszawie) – przedsiębiorca.

Wykształcenie: Absolwent Instytutu Agronomicznego i Leśniczego w Marymoncie k. Warszawy.

Działalność gospodarcza: Działalność gospodarcza Jana Bersohna ogniskowała się głównie w branży cukrowniczej. W 1849 r. stworzył w Lesznie pod Warszawą cukrownię „Michałów” (razem z Michałem Piotrowskim), część działalności w folwarku „Michałów” obejmowała uprawę buraków cukrowych. Folwark zatrudniał 200 pracowników, a w 1905 r. – 500. Jan Bersohn przekształcił zakład w „Spółkę Akcyjną Michałów”, w której pełnił funkcję kierowniczą w zarządzie. Po śmierci Jana Bersohna zarząd nad cukrownią „Michałów” przejął jego syn – Michał Bersohn. Cukrownia działała w PRL i początkach III RP. Pałac Bersohnów przylegający do folwarku stał się w III RP własnością Banku Gospodarki Żywnościowej i służy obecnie celom konferencyjnym. Jan Bersohn był ponadto właścicielem gorzelnii „Boglewice” (1904–1908, 1910), a także właścicielem albo członkiem zarządu w Towarzystwie Akcyjnym Fabryki Cukru Czersk (1904–1908, 1910–1911), Towarzystwie Akcyjnym Fabryki Cukru Hermanów (1904–1908, 1910), Towarzystwie Akcyjnym fabryki Cukru Łyszkowice (1904–1908, 1910–1911). Jan Bersohn był właścicielem Domu Bankowego Wawelberga (1910–1911).

Działalność społeczna: Jan Bersohn w 1862 r. został wybrany do warszawskiego samorządu powiatowego (był jedynym radnym Żydem wybranym w tym czasie w pow. warszawskim). Był też prezesem Komitetu Budowy Wielkiej Synagogi w Warszawie, członkiem Zarządu Warszawskiej Gminy Starozakonnych i kuratorem szkoły rolniczej dla młodzieży żydowskiej w Częstoniewie. W swoim folwarku finansował dzieciom pracowników odpoczynek letni. Był kuratorem oddziału polskiego Żydowskiego Towarzystwa Kolonizacyjnego w Warszawie.